



# Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (yhdeksäs jaosto)

12 päivänä lokakuuta 2023\*

Ennakkoratkaisupyyntö – Kuluttajasopimusten kohtuuttomat ehdot – Direktiivi 93/13/ETY – Sopimusehdon kohtuuttomaksi toteamisen vaikutukset – Kuluttajan tahto pitää sopimus voimassa siten, että kohtuuttomiksi todettuja ehtoja muutetaan – Kansallisen tuomioistuimen toimivalta

Asiassa C-645/22,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Liettuan ylin yleinen tuomioistuin) on esittänyt 12.10.2022 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 13.10.2022, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

**R. A. ym.**

vastaa

”**Luminor Bank AS**”, joka toimii sivuliikkeen ”Luminor Bank AS” Lietuvos skyrius välityksellä,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (yhdeksäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja O. Spineanu-Matei (esittelevä tuomari) sekä tuomarit S. Rodin ja L. S. Rossi,

julkisasiamies: A. M. Collins,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- ”Luminor Bank AS”, joka toimii sivuliikkeen ”Luminor Bank AS” Lietuvos skyrius välityksellä, edustajinaan K. Karpickis, A. Klezys, advokatai, ja A. Sovaitė,
- Liettuan hallitus, asiamiehinään K. Dieninis, S. Grigonis ja V. Kazlauskaitė-Švenčionienė,
- Portugalin hallitus, asiamiehinään P. Barros da Costa, A. Cunha, I. Gameiro ja L. Medeiros,

\* Oikeudenkäyntikieli: liettua.

– Euroopan komissio, asiamiehinään J. Jokubauskaitė ja N. Ruiz García,  
päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,  
on antanut seuraavan

### **tuomion**

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY (EYVL 1993, L 95, s. 29) 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä R. A. ym. ja toisaalta ”Luminor Bank AS”, joka toimii sivuliikkeen ”Luminor Bank AS” Lietuvos skyrius välityksellä, ja joka koskee kyseisten asianosaisten välillä tehtyjen useiden lainasopimusten ehtojen kohtuuttomuutta ja niistä aiheutuvia seurauksia.

### **Asiaa koskevat oikeussäännöt**

#### ***Unionin oikeus***

- 3 Direktiivin 93/13 johdanto-osan 21. ja 24. perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:  
”jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet, jotta vältettäisiin kohtuuttomien ehtojen esiintyminen elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa; – –  
– –  
jäsenvaltioiden tuomioistuimilla tai hallintoviranomaisilla on oltava käytettävissään riittävät ja tehokkaat keinot kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen soveltamisen lopettamiseksi”.
- 4 Kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:  
”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”
- 5 Mainitun direktiivin 7 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:  
”Jäsenvaltioiden on kuluttajien ja kilpailevien elinkeinonharjoittajien edun vuoksi varmistettava, että on olemassa riittäviä ja tehokkaita keinoja kohtuuttomien ehtojen käytön lopettamiseksi elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä sopimuksissa.”

### ***Liettuan oikeus***

- 6 Liettuan tasavallan siviililain (Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas) 6.228<sup>4</sup> §:n 8 momentissa säädetään seuraavaa:

”Jos tuomioistuin toteaa, että jokin sopimusehto tai jotkin sopimusehdot ovat kohtuuttomia, kyseinen ehto tai kyseiset ehdot ovat pätemättömiä sopimuksen tekemisestä alkaen, ja muut sopimusehdot sitovat osapuolia edelleen edellyttäen, että sopimus voi edelleen olla olemassa kohtuuttomien ehtojen poistamisen jälkeen.”

- 7 Liettuan tasavallan siviiliprosessilain (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas) 353 §:n 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”1. Kassaatio tuomioistuin tarkastelee kassaatiovalituksen yhteydessä valituksen kohteena olevia tuomioita ja/tai päätöksiä lain soveltamisen osalta. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen ja toisen asteen tuomioistuimen vahvistamat tosiseikat sitovat kassaatio tuomioistuinta.

2. Tuomioistuimella on toimivalta mennä kassaatiovalituksen kohdetta pidemmälle, jos yleinen etu sitä vaatii ja jos henkilön, yhteiskunnan tai valtion oikeuksia ja oikeutettuja etuja loukattaisiin, jos muutoksenhaun kohdetta ei ylitetä. – –”

### **Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset**

- 8 Pääasian valittajat tekivät vuonna 2008 pääasian vastapuolen kanssa useita Sveitsin frangin määräisiä lainasopimuksia (jäljempänä riidanalaiset sopimukset), joilla he lainasivat viimeksi mainitulta tietyin rahamäärän Sveitsin frangeina, konvertoivat olemassa olevia euromääräisiä tai Liettuan litin määräisiä lainoja Sveitsin frangin määräisiksi tai jälleenrahoittivat muilta luottolaitoksilta ottamiaan muun valuutan kuin Sveitsin frangin määräisiä lainoja. Näin myönnettyt lainat oli määrä maksaa takaisin Sveitsin frangeina. Koska Liettuan litin arvo on laskenut huomattavasti Sveitsin frangiin nähden, palautettava määrä on lähes kaksinkertaistunut kyseisten sopimusten tekemisen jälkeen.
- 9 Pääasian valittajat katsoivat vuonna 2017, että tietyt mainittujen sopimusten ehdot olivat kohtuuttomia, ja nostivat Vilniaus apygardos teismasissa (Vilnan alueellinen tuomioistuin, Liettua) kanteen, jossa he vaativat muun muassa Sveitsin frangin korvaamista eurolla siten, että huomioon otetaan kyseisten lainojen myöntämisaikana sovellettu vaihtokurssi, sekä lainan takaisinmaksamiseksi Sveitsin frangeissa suoritettujen maksujen (pääoma ja korot) laskemista uudelleen euromääräisinä siten, että huomioon otetaan kyseisten maksujen suorittamispäivänä sovellettu vaihtokurssi.
- 10 Kyseinen tuomioistuin hylkäsi pääasian valittajien vaatimuksen 20.11.2018 antamallaan tuomiolla, jonka Lietuvos apeliacinis teismas (Liettuan ylioikeus) vahvisti 5.5.2020 antamallaan tuomiolla.
- 11 Pääasian valittajat tekivät kassaatiovalituksen Lietuvos Aukščiausiasis Teismasille (Liettuan ylin yleinen tuomioistuin). Kyseinen tuomioistuin palautti 14.4.2021 antamallaan tuomiolla asian Lietuvos apeliacinis teismasiin kyseessä olevien riidanalaisten sopimusten ehtojen kohtuuttomuuden tutkimiseksi uudelleen. Lietuvos Aukščiausiasis Teismasin mukaan se, että pääasian vastapuoli oli täyttänyt velvollisuutensa ilmoittaa Sveitsin frangin vaihtokurssin muutokseen liittyvästä riskistä, ei merkitse sitä, ettei tuomioistuimilla ole velvollisuutta tutkia kyseisten ehtojen kohtuuttomuutta.

- 12 Lietuvos apeliacinis teismas velvoitti 4.5.2021 antamallaan määräyksellä pääasian valittajat lausumaan siitä, miten kyseessä olevia riidanalaisten sopimusten ehtoja pitäisi heidän mielestään muuttaa siinä tapauksessa, että ne todetaan kohtuuttomiksi. Pääasian valittajat ilmoittivat vaativansa kyseisten ehtojen muuttamista kannekirjelmän mukaisesti eli olennaisilta osin siten, että Sveitsin frangin vaihtokurssi korvataan kyseisten lainojen myöntämisaikana sovelletulla euron vaihtokurssilla. Pääasian vastapuoli sitä vastoin vastusti mainittujen ehtojen toteamista kohtuuttomiksi ja niiden muuttamista, eikä Liettuan oikeusjärjestyksessä ei ole dispositiivisia säännöksiä.
- 13 Lietuvos apeliacinis teismas totesi 2.9.2021 antamassaan tuomiossa kohtuuttomiksi ne riidanalaisten sopimusten ehdot, jotka koskivat valuuttaa, jonka määräisenä kyseiset lainat oli myönnetty, koska ne eivät täyttäneet avoimuusvaatimusta, ja muutti kyseiset sopimukset euromääräisiksi kyseisten lainojen myöntämisaikana sovelletun vaihtokurssin mukaisesti korvaamalla kyseisiin sopimuksiin sisältyvän viitekoron eli LIBOR CHF:n euriborilla. Kyseisen tuomioistuimen mukaan tällainen ratkaisu oli oikeudenmukaisuusperiaatteen, vilpittömän mielen periaatteen ja kohtuusperiaatteen sekä direktiivin 93/13 tavoitteiden mukainen.
- 14 Pääasian vastapuoli on tehnyt kyseisestä tuomiosta kassaatiovalituksen Lietuvos Aukščiausiasis Teismasiin eli ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen ja väittänyt, että Lietuvos apeliacinis teismas luokitteli riidanalaisten sopimusten kyseessä olevat ehdot virheellisesti ”kohtuuttomiksi” ja että viimeksi mainittu tuomioistuin ei olisi voinut muuttaa kyseisiä ehtoja, koska Liettuan oikeudessa ei ollut dispositiivisia säännöksiä, joilla mainitut ehdot olisi voitu korvata, ja koska kyseisten ehtojen muuttaminen oikeudenmukaisuusperiaatteen, vilpittömän mielen periaatteen ja kohtuusperiaatteen perusteella oli direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan kiellettyä.
- 15 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pysytti 25.8.2022 antamallaan osittaisella tuomiolla Lietuvos apeliacinis teismasin 2.9.2021 antaman tuomion siltä osin kuin siinä luokiteltiin kyseessä olevat riidanalaisten sopimusten ehdot ”kohtuuttomiksi” ja aloitti menettelyn uudelleen viimeksi mainitun tuomioistuimen kyseisiin sopimuksiin tekemien muutosten osalta.
- 16 Pääasian valittajat väittävät ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, että kohtuuttomiksi todettujen ehtojen mahdollisesta muuttamisesta ei ole päästy sopimukseen pääasian vastapuolen passiivisuuden vuoksi. He väittävät myös, etteivät he hyväksy kyseisten ehtojen voimassa pitämistä, ja vaativat ensisijaisesti riidanalaisten sopimusten muuttamista kannekirjelmässä esitetyllä tavalla. Siltä varalta, ettei tällaiselle muuttamiselle katsottaisi olevan oikeudellista perustaa, pääasian valittajat vaativat kyseisten sopimusten toteamista pätemättömäksi ja niiden perusteella tehtyjen suoritusten palauttamista. Pääasian vastapuoli vaatii, että mainitut sopimukset todetaan pätemättömäksi ex nunc.
- 17 Kyseinen tuomioistuin pohtii, mitä seurauksia kyseessä olevien riidanalaisten sopimusten ehtojen luokittamisella ”kohtuuttomiksi” on, koska pääasian valittajat ovat vaatineet sopimusten pysyttämistä voimassa ja kyseisten ehtojen muuttamista. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää tältä osin, että nyt käsiteltävässä asiassa ei ole kiistaa siitä, että mainitut sopimukset eivät voi olla voimassa ilman mainittuja ehtoja. Mainittu tuomioistuin huomauttaa, että Lietuvos apeliacinis teismas ei tutkinut kysymystä siitä, olisiko riidanalaisten sopimusten mahdollisesta pätemättömäksi toteamisesta aiheutunut pääasian valittajille erityisen haitallisia seurauksia. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan tämän jääminen tutkimatta selittyy sillä, että kannekirjelmässä ei vaadittu kyseisten sopimusten toteamista pätemättömäksi

vaan ainoastaan niiden muuttamista ja että Liettuan tasavallan siviiliprosessilain 265 §:n 2 momentissa ja 320 §:n 2 momentissa kielletään ensimmäisen asteen tuomioistuinta ja toisen asteen tuomioistuinta menemästä niiden käsiteltäväksi saatettuja vaatimuksia pidemmälle.

- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii siten ensinnäkin sitä, saattoiko toisen asteen tuomioistuin muuttaa riidanalaisia sopimuksia tutkimatta ensin, olisiko sopimusten pätemättömäksi toteamisesta aiheutunut pääasian valittajille erityisen haitallisia seurauksia. Kyseisen tuomioistuimen mukaan vastaus tähän kysymykseen riippuu siitä, mikä arvo on annettava pääasian valittajien tahdolle pitää kyseiset sopimukset voimassa siten, että niiden kohtuuttomia ehtoja muutetaan.
- 19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii toiseksi, riippuuko mainittuun kysymykseen annettava vastaus siitä, onko kansallisella tuomioistuimella mahdollisuus korvata kohtuuton ehto kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä tai sellaisella säännöksellä, jota sovelletaan sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta.
- 20 Kyseisen tuomioistuimen mukaan voi osoittautua, että näihin kahteen kysymykseen voidaan vastata myöntävästi. Niinpä sen mielestä yhtäältä myöntävä vastaus ensimmäiseen kysymykseen on direktiivin 93/13 tavoitteen mukainen, sillä kyseisellä direktiivillä pyritään muun muassa palauttamaan sopimuspuolten välinen tasapaino pysyttämällä lähtökohtaisesti koko sopimus voimassa eikä toteamaan pätemättömäksi kaikkia sopimuksia, jotka sisältävät kohtuuttomia ehtoja (tuomio 15.3.2012, Pereničová ja Perenič, C-453/10, EU:C:2012:144, 31 kohta). Toisaalta myös toiseen kysymykseen voidaan sen mielestä vastata myöntävästi, koska jos on olemassa mahdollisuus korvata kohtuuton ehto kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä tai säännöksellä, jota sovelletaan sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta, ja jos kuluttaja vaatii, että kyseinen sopimus pidetään voimassa siten, että kyseistä kohtuutonta ehtoa muutetaan, kansallisen tuomioistuimen on voitava ratkaista kysymys mainitun ehdon muuttamisesta tutkimatta ensin, millaisia seurauksia aiheutuu siitä, että sopimus todetaan kokonaisuudessaan pätemättömäksi.
- 21 Mainittu tuomioistuin katsoo sitä vastoin, että koska kansallisessa oikeudessa ei ole soveltuvaa dispositiivista säännöstä ja koska osapuolet eivät pääse tällaiseen yhteiseen sopimukseen, tuomioistuimen on kuluttajan ilmaisemasta tahdosta riippumatta päätettävä kyseisen sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi, paitsi jos kuluttaja on ilmaissut toiveensa kohtuuttomien ehtojen pysyttämistä voimassa. Näin menetellessään tuomioistuimen on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet suojellakseen kuluttajaa tästä pätemättömäksi toteamisesta aiheutuvilta erityisen haitallisilta seurauksilta.
- 22 Koska nyt käsiteltävässä asiassa on niin, ettei Liettuan oikeudessa ole dispositiivista säännöstä, jolla kohtuuttomiksi todetut riidanalaisten sopimusten ehdot voitaisiin korvata, ja koska osapuolet eivät ole päässeet sopimukseen sovellettavasta säännöksestä, pääasian valittajien ilmaisema tahto pysyttää kyseiset sopimukset voimassa ja muuttaa kyseisiä ehtoja ei voi ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan olla esteenä sille, että tuomioistuin päättää mainittujen sopimusten toteamisesta pätemättömäksi.

23 Tässä tilanteessa Lietuvos Aukščiausiasis Teismas on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

- ”1) Voidaanko direktiivin [93/13] 6 artiklan 1 kohtaa ja 7 artiklan 1 kohtaa tulkita siten, että jos kuluttaja ilmaisee tahtonsa pitää sopimus voimassa siten, että siihen sisältyvä kohtuuton ehto korvataan, tuomioistuin, joka toteaa ensin, että sopimus ei voi pysyä voimassa kohtuuttomaksi todetun ehdon poistamisen jälkeen, voi lausua kohtuuttoman ehdon korvaamisesta arvioimatta ensin mahdollisuutta todeta sopimus kokonaisuudessaan pätemättömäksi?
- 2) Riippuuko vastaus ensimmäiseen kysymykseen siitä, onko kansallisella tuomioistuimella mahdollisuus korvata sopimukseen sisältyvä kohtuuton ehto dispositiivisella säännöksellä tai kansallisen oikeuden säännöksellä, jota sovelletaan sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta?”

### **Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu**

- 24 Aluksi on huomautettava, että vaikka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pyytää direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan ja 7 artiklan 1 kohdan tulkintaa, se pohtii sopimusehdon kohtuuttomaksi toteamisen seurauksia. Kun otetaan huomioon ennakkoratkaisupyyntöön sisältyvät tiedot, esitetyt kysymykset on siten ymmärrettävä niin, että ne koskevat ainoastaan kyseistä 6 artiklan 1 kohtaa.
- 25 Niinpä on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksillään, jotka on tutkittava yhdessä, pääasiallisesti, onko direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin voisi tilanteessa, jossa se on todennut, että sopimuksen voimassa pitäminen kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen on mahdotonta, ja jossa asianomainen kuluttaja ilmaisee tahtonsa pitää kyseinen sopimus voimassa siten, että kyseistä ehtoa muutetaan, lausua toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä mainitun sopimuksen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien todellisen tasapainon palauttamiseksi, tutkimatta ensin sitä, että millaisia seurauksia saman sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi aiheutuu. Kyseinen tuomioistuin pohtii lisäksi, onko tältä osin merkitystä sillä, että mainitulla tuomioistuimella on mahdollisuus korvata mainittu ehto kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä tai säännöksellä, jota sovelletaan sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta.
- 26 Näihin kysymyksiin vastaamiseksi on muistutettava, että – kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee – sopimukseen sisältyvän ehdon kohtuuttomaksi toteamisen avulla on voitava palauttaa se oikeudellinen ja tosiasiallinen tilanne, jossa kuluttaja olisi ollut, ellei mainittua kohtuutonta ehtoa olisi ollut (tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), C-395/21, EU:C:2023:14, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 27 Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdan mukaan kansallisen tuomioistuimen on jätettävä soveltamatta kohtuutonta sopimusehtoa, jotta ehdolla ei ole sitovia vaikutuksia kuluttajaan nähden, ellei kuluttaja vastusta tätä. Sopimuksen pitää kuitenkin pääsääntöisesti säilyä muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvaa muutosta siltä osin kuin tällainen sopimuksen voimassa pitäminen on kansallisen oikeuden säännösten mukaan oikeudellisesti mahdollista (tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), C-395/21, EU:C:2023:14, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 28 Kansallisen tuomioistuimen ei siten tarvitse jättää soveltamatta kohtuutonta ehtoa, jos kuluttaja sen jälkeen, kun tuomioistuin on ilmoittanut asiasta kuluttajalle, ei vetoa siihen, että ehto on kohtuuton ja sitomaton, jolloin hän antaa vapaaehtoisen ja tietoisensa kyseiseen sopimusehtoon (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 53 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 29 Unionin tuomioistuin on nimittäin todennut, että koska direktiivillä 93/13 käyttöön otettua suojajärjestelmää ei sovelleta, jos kuluttaja vastustaa tätä, kuluttajalla on sitäkin suuremmalla syyllä oltava oikeus vastustaa sitä, että häntä suojataan tämän saman järjestelmän mukaisesti niiltä haitallisilta seurauksilta, joita aiheutuu sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi, jollei kuluttaja halua vedota tähän suojaan (tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 55 kohta).
- 30 Jos kuluttaja sitä vastoin ilmaisee tahtonsa vedota direktiivissä 93/13 annettuun suojaan, kansallisen tuomioistuimen on tutkittava, voiko sopimus säilyä kansallisessa oikeudessa säädettyjen kriteerien perusteella muuttamattomana lukuun ottamatta kohtuuttomien ehtojen poistamista.
- 31 Kansallisen tuomioistuimen on tutkittava se mahdollisuus, voiko sopimus olla olemassa ilman kyseessä olevaa kohtuutonta ehtoa, objektiivisesti kansallisen oikeuden säännösten perusteella ja riippumatta siitä, ilmaiseeko kuluttaja tahtoaan pysyttää sopimus voimassa (ks. vastaavasti tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 39–41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 32 Siinä tapauksessa, että sopimuksen voimassaolo ei voi kansallisen oikeuden merkityksellisten säännösten mukaan jatkua kyseessä olevan kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen, direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta ei ole esteenä sen pätemättömäksi toteamiselle (ks. vastaavasti tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), C-395/21, EU:C:2023:14, 59 kohta).
- 33 Ainoastaan siinä tapauksessa, että sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta kokonaisuudessaan aiheutuu kuluttajalle epävarmaan oikeudelliseen tilanteeseen joutumisen kaltaisia erityisen haitallisia seurauksia, jotka eivät voi rajoittua yksinomaan puhtaasti rahamääräisiin seurauksiin, kansallisella tuomioistuimella on poikkeuksellisesti mahdollisuus korvata kumottu kohtuuton sopimusehto kansallisen oikeuden dispositiivisella oikeussäännöllä tai säännöllä, jota sovelletaan sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta (ks. vastaavasti tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), C-395/21, EU:C:2023:14, 60–62 kohta).
- 34 Oikeuskäytännöstä ilmenee myös, että jos ei ole olemassa kansallisen oikeuden dispositiivista säännöstä tai sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta sovellettavaa säännöstä, jolla kyseessä olevat kohtuuttomat ehdot voidaan korvata, ja jos sopimuksen pätemättömäksi toteamisesta aiheutuisi kuluttajalle erityisen haitallisia seurauksia, kansallisen tuomioistuimen on ryhdyttävä koko kansallinen oikeutensa huomioon ottaen kaikkiin toimenpiteisiin, jotka ovat tarpeen kuluttajan suojaamiseksi tällaisilta seurauksilta ja sopimuspuolten molemminpuolisten oikeuksien ja velvollisuuksien välisen todellisen tasapainon palauttamiseksi (ks. vastaavasti tuomio 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, 41 kohta).
- 35 Toimenpiteitä, jotka kansallinen tuomioistuin voi toteuttaa siinä tapauksessa, että sopimusehto, jonka poistaminen johtaisi sen sopimuksen pätemättömäksi toteamiseen, jonka osa se on, todetaan kohtuuttomaksi, ei ole määritetty tyhjentävästi (ks. vastaavasti tuomio 25.11.2020, Banca B., C-269/19, EU:C:2020:954, 40 kohta), mutta kansallisen tuomioistuimen ei ole mahdollista täydentää kyseistä sopimusta muuttamalla kohtuuttomaksi todetun ehdon sisältöä

(tuomio 26.3.2019, Abanca Corporación Bancaria ja Bankia, C-70/17 ja C-179/17, EU:C:2019:250, 53 kohta ja tuomio 12.1.2023, D.V. (Asianajajan palkkio – Tuntihinnan periaate), C-395/21, EU:C:2023:14, 65 kohta).

- 36 Tältä osin unionin tuomioistuin on katsonut, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohta on esteenä sille, että sopimuksessa olevien kohtuuttomien ehtojen poistamisesta aiheutuvat aukot kyseisessä sopimuksessa korjattaisiin pelkästään sellaisten yleisluonteisten kansallisten säännösten perusteella, joissa säädetään, että oikeustoimissa ilmaistuja vaikutuksia täydennetään muun muassa kohtuusperiaatteesta tai vakiintuneista tavoista, jotka eivät ole dispositiivisia säännöksiä eivätkä säännöksiä, joita sovelletaan sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta, johtuvilla vaikutuksilla (tuomio 3.10.2019, Dziubak, C-260/18, EU:C:2019:819, 62 kohta).
- 37 Edellä esitetystä seuraa yhtäältä, että kuluttajan ilmaisema tahto vedota direktiivillä 93/13 annettuun suojaan ja pitää sopimus voimassa ei vaikuta kansallisen tuomioistuimen velvollisuuteen tutkia objektiivisen lähestymistavan mukaisesti ja kansallisen oikeuden säännökset huomioon ottaen, voiko sopimus olla olemassa kyseisen kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen.
- 38 Toisaalta on niin, että kun kyseinen tuomioistuin on todennut, että sopimuksen voimassa pitäminen on mahdotonta tällaisen kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen, se ei voi korvata tällaista ehtoa kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä tai säännöksellä, jota sovelletaan sopimusosapuolten yhteisestä sopimuksesta, tai jos kyseisessä lainsäädännössä ei ole tällaisia säännöksiä, päättää muista toimenpiteistä sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välisen todellisen tasapainon palauttamiseksi tutkimatta ja toteamatta ensin, aiheutuuko siitä, että mainittu sopimus todetaan kokonaisuudessaan pätemättömäksi, erityisen haitallisia seurauksia asianomaiselle kuluttajalle.
- 39 Nyt käsiteltävässä asiassa Lietuvos Aukščiausiasis Teismasin käsiteltäväksi on saatettu kassaatiovalitus Lietuvos apeliacinis teismasin tuomiosta, jolla viimeksi mainittu tuomioistuin totesi ensin riidanalaisten sopimusten pääkohteeseen kuuluvien ehtojen eli valuuttaa, jonka määräisenä kyseiset lainat oli myönnetty, koskevat ehdot kohtuuttomiksi ja hyväksyi sitten pääasian valittajien vaatimuksen ja muutti kyseisiä sopimuksia tutkimatta ensin, millaisia seurauksia mainittujen sopimusten mahdollisesta pätemättömäksi toteamisesta aiheutuu pääasian valittajille. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas on pysyttänyt valituksenalaisen tuomion siltä osin kuin se koski kyseisten ehtojen luokittelmista kohtuuttomiksi. Viimeksi mainittu tuomioistuin pohtii sitä vastoin kyseisen luokittelun seurausten osalta sitä, saattoiko toisen asteen tuomioistuin hyväksyä pääasian valittajien vaatimuksen riidanalaisten sopimusten pysyttämisestä voimassa siten, että mainittuja ehtoja muutetaan, tutkimatta ensin, aiheutuiko tällaisesta pätemättömäksi toteamisesta erityisen haitallisia seurauksia pääasian valittajille.
- 40 Kuten edellä 26–38 kohdassa mainitusta unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, tilanteessa, jossa pääasian valittajat aikovat vedota direktiivillä 93/13 annettuun suojaan ja jossa riidanalaiset sopimukset eivät kansallisen oikeuden mukaan voi pysyä voimassa kyseisten kohtuuttomien ehtojen poistamisen jälkeen, kyseisten sopimusten pätemättömäksi toteamisesta aiheutuvien seurausten tutkiminen on kansalliselle tuomioistuimelle kuuluva velvollisuus, joka on riippumaton pääasian valittajien ilmaisemasta tahdosta pitää mainitut sopimukset voimassa siten, että kyseisiä ehtoja muutetaan. Ainoastaan siinä tapauksessa, että tällaiset seuraukset ovat niin vakavia, että niitä voidaan pitää pääasian valittajien kannalta ”erityisen vahingollisina”, kyseisen tuomioistuimen tehtävänä on, kun ei ole olemassa dispositiivisia säännöksiä tai säännöksiä, joita sovellettaisiin riidanalaisten sopimusten osapuolten yhteisestä sopimuksesta,



toteuttaa kaikki tarvittavat toimenpiteet kuluttajan suojelemiseksi mainituilta seurauksilta ja todellisen tasapainon palauttamiseksi sopimuspuolten oikeuksien ja velvollisuuksien välille, ellei mainitun tuomioistuimen ole mahdotonta täydentää kyseisiä sopimuksia muuttamalla mainittujen ehtojen sisältöä.

- 41 Esitettyihin kysymyksiin on edellä mainitun perusteella vastattava, että direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin voisi tilanteessa, jossa se on todennut, että sopimuksen voimassa pitäminen kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen on mahdotonta, ja jossa asianomainen kuluttaja ilmaisee tahtonsa pitää kyseinen sopimus voimassa siten, että kyseistä ehtoa muutetaan, lausua toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä mainitun sopimuksen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien todellisen tasapainon palauttamiseksi, tutkimatta ensin sitä, että millaisia seurauksia saman sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi aiheutuu, ja näin on siitäkin huolimatta, että mainitulla tuomioistuimella on mahdollisuus korvata mainittu ehto kansallisen oikeuden dispositiivisella säännöksellä tai säännöksellä, jota sovelletaan sopimuspuolten yhteisestä sopimuksesta.

### **Oikeudenkäyntikulut**

- 42 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (yhdeksäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

**Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annetun neuvoston direktiivin 93/13/ETY 6 artiklan 1 kohtaa**

**on tulkittava siten, että**

**se on esteenä sille, että kansallinen tuomioistuin voisi tilanteessa, jossa se on todennut, että sopimuksen voimassa pitäminen kohtuuttoman ehdon poistamisen jälkeen on mahdotonta, ja jossa asianomainen kuluttaja ilmaisee tahtonsa pitää kyseinen sopimus voimassa siten, että kyseistä ehtoa muutetaan, lausua toimenpiteistä, joihin on ryhdyttävä mainitun sopimuksen osapuolten oikeuksien ja velvollisuuksien todellisen tasapainon palauttamiseksi, tutkimatta ensin sitä, että millaisia seurauksia saman sopimuksen toteamisesta kokonaisuudessaan pätemättömäksi aiheutuu, ja näin on siitäkin huolimatta, että mainitulla tuomioistuimella on mahdollisuus korvata mainittu ehto kansallisen oikeuden dispositiivisellä säännöksellä tai säännöksellä, jota sovelletaan sopimuspuolten yhteisestä sopimuksesta.**

Allekirjoitukset